

BESZÁMOLÓ EGEDY TAMÁS
„A KREATÍV GAZDASÁG VÁROSFÖLDRAJZI HATÁSA A
BUDAPESTI AGGLOMERÁCIÓ PÉLDÁJÁN”
CÍMŰ NAGYDOKTORI ÉRTEKEZÉSÉNEK NYILVÁNOS VITÁJÁRÓL

KOZMA GÁBOR

Az elmúlt évtizedekben a világ nagyvárosai igen jelentős átalakuláson mentek keresztül: többek között módosult a gazdasági szerkezetük, lakosságuk társadalmi összetétele, és az új elemek a nagyvárosok környezetében, agglomerációjában is alapvető változásokat idéztek elő. A magyarországi településföldrajzos kutatók vizsgálatainak egyik fontos területét jelenti Budapest, mivel elsősorban ez a település képes felhívni magára a nemzetközi tudományos élet figyelmét. Ennek következtében váltott ki igen jelentős érdeklődést Egedy Tamás MTA Doktora cím elnyerésére benyújtott értekezése, amelyben a budapesti agglomerációban végbemenő átalakulást egy sajátos szempontból, a kreatív gazdaság nézőpontjából közelítette meg.

A koronavírus járvány következtében a védésre online formában 2022. február 28-án került sor. Az első napirendi pontként a jelölt ismertette dolgozatának legfontosabb téziseit, amelyek közül az alábbiakat lehet kiemelni:

- A kreatív gazdaság ciklusos fejlődést mutat, amely városföldrajzi értelemben a Kuznets-ciklus szerint zajlik. A kreatív gazdaság hullámtermészetéből kifolyólag időben más-más gazdasági ágazatok (kulturális ipar, kreatív ipar, IKT) kerülnek előtérbe és befolyásolják a városfejlődést.
- A magyarországi posztszocialista városfejlődést a kreatív gazdaság fejlődése alapján három szakaszra oszthatjuk: átmeneti kor, kreatív kor és intelligens kor. A kreatív kort a kulturális és kreatív iparágakon alapuló kreatív városok, valamint követő jellegű stratégiai szemlélet jellemzik. Az intelligens korban a tudásintenzív és infokommunikációs technológiákon alapuló okos városok, proaktív stratégiai szemlélet és alulról építkező (bottom-up) társadalmi-gazdasági folyamatok játsszák a meghatározó szerepet.
- A kreatív gazdaság Magyarországon a gazdasági világválság előtt dinamikusabban fejlődött, a válság azonban megtörte a szektor lendületét. A recesszió alapvetően a kreatív ipart sújtotta, a tudásintenzív ipar fejlődésében nem okozott jelentős törést. A

gazdasági válság elsősorban a tőkeszegény, kevésbé ellenálló és rentábilis kreatív ipari cégek megszűnését eredményezte.

- A településhierarchia alapvetően befolyásolja a kreatív gazdaság letelepedését, ami növekvő térbeli koncentrációt eredményez. Budapest szerepe és a budapesti agglomeráció súlya a magyar kreatív gazdaságban folyamatosan nő, amit a válságok sem voltak képesek érdemben befolyásolni. A nagyvárosokban és városrégiókban a kreatív gazdaság sikeresen járulhat hozzá a gazdasági válságidőszakok átvészeléséhez.
- A magyar kreatív osztály földrajzi helyválasztása és mozgása alapvetően az európai trendeket követi, vagyis meghatározó a kemény és a személyes tényezők szerepe a folyamatban. A puha tényezők elsősorban a kreatív osztály hosszú távú megtartásában és helyben maradásában játszanak szerepet. Az észak-amerikai városokra jellemző Florida-féle modell tehát nem érvényesül.
- A budapesti agglomerációs övezet kiemelkedő szerepet játszik a kreatív gazdaság fejlődésében. A folyamat az agglomerációs övezetben dinamikusabban zajlik, mint Budapest közigazgatási határain belül. A kreatív gazdaság a főváros agglomerációs övezetében alapvetően hozzájárul új kreatív alcentrumok megjelenéséhez, s ezzel a policentrikus városfejlődés irányába hat.

Az előadást követő vita keretein belül először a három felkért opponens Benedek József, Kozma Gábor és Tóth Géza ismertették bírálatuk legfontosabb elemeit. Pozitív elemként emelték ki a kreatív gazdaság legfontosabb elméleti-értelmezési kereteiről történt széles áttekintést, a kreatív gazdaság és egyes összetevői súlyában az elmúlt évtizedekben bekövetkezett átrendeződés részletes bemutatását, a kreatív gazdaság területiségének adatokkal jól alátámasztott ismertetését, valamint a kérdőíves felmérés és a mélyinterjúk segítségével a budapesti agglomeráción belüli letelepedést befolyásoló tényezők beazonosítását és értékelését.

A bírálóbizottság három kérdést intézett a jelölthöz:

1). Miként lehetséges, hogy aggregát formában kimutatható a kreatív gazdaság Magyarországon, ugyanakkor hazánk nem jelenik meg jelentős innovátorként Európában?

2). Középtávon milyen folyamatokat lát a kreatív gazdaság tekintetében Magyarországon?

3). A lokális szinten milyen eszköztára van a kreatív gazdaság szereplőinek, milyen viszonyban van ez a vonatkozó nemzetgazdasági politikákkal?

Az eljárás következő szakaszában Egedy Tamás reagált az opponensi véleményekre, valamint válaszolt a bizottsági kérdésekre. Véleménye szerint egyrészt egy ország rendelkezhet magas színvonalú a kreatív gazdasággal, de ettől még nem feltétlen innovatív. Az innováció rendszerszerűen működik, a szereplők között hálózatok és interakciók jönnek létre, és nem elég a vállalkozások jelenléte, szükséges a hálózatosodás is.

Másrészt úgy vélte, hogy a 2000-es években, amikor a kreatív város elmélete elterjedt, igazodva a nemzetközi trendekhez, minden város kreatívvá akart lenni. A 2010-es években ugyanakkor az okosvárosok felé fordult Magyarország is, ezt követték le a hazai stratégiák, irányelvek, pilotok is. Emellett középtávon arra számít, hogy a mesterséges intelligencia és a virtuális valóság is előtérbe kerül.

Harmadrészt a jelölt azt a véleményét fogalmazta meg, hogy szemben a korábbi tendenciákkal, amikor a helyi szereplők azt követték, amit a központi direktívák, programok elvártak tőlük, a későbbiekben sokkal inkább figyelembe kell venni a helyi szükségleteket, adottságokat. A top-down gondolkodásmódtól a bottom-up felé kell elmozdulni, és a helyi társadalmat sokkal jobban integráló megközelítéseket kell fejleszteni.

Az eljárás lezárásaként a bíráló bizottság 94%-os szavazati aránnyal javasolta az MTA doktora cím odaítélését. Indoklásában kiemelte, hogy Egedy Tamás doktori munkája egy kiemelten fontos gazdasági kérdéskörnek, a kreatív gazdaságnak, földrajzi, pontosabban városföldrajzi vonatkozásaihoz nyújt figyelemre méltó új tudományos eredményeket, amelyek nemcsak a geográfia és a regionális tudományoknak, hanem a területfejlesztéssel, városgazdaságtannal, urbanisztikával vagy városszociológiával foglalkozó szakemberek számára is relevanciával bírnak.